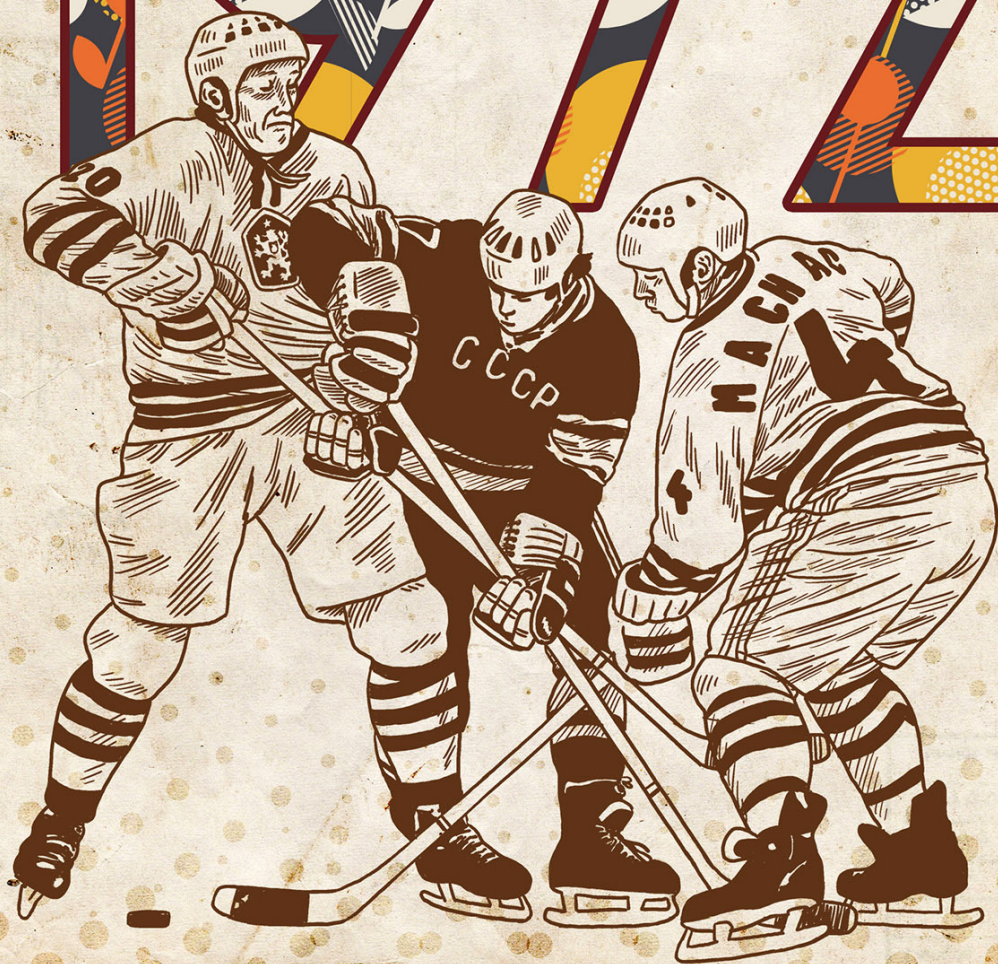

MŮJ ROK

1972

Můj rok 1972

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.bizbooks.cz
www.albatrosmedia.cz

Bizbooks®

Martin Ježek

Můj rok 1972 – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

MŮJ ROK

1972

MŮJ ROK 1972

Martin Ježek

*Vydalo nakladatelství BizBooks v Brně roku 2022 ve společnosti
Albatros Media a. s. se sídlem 5. května 22, Praha 4.
Číslo publikace 39 281.*

Odpovědná redaktorka: *Martina Rybičková*
Jazyková korektura: *Martina Mojzesová, Pavlína Zelníčková*
Grafický design: *Ema Pavlovská*
Sazba: *Ateliér Tomáš Tuč*
Technický redaktor: *Jiří Matoušek*
Obálka: *Pavel Ševčík*
Ilustrace na obálce: *Marek Rubec*
1. vydání

© *Martin Ježek, 2022*
foto: Shutterstock.com © cgudinny
ISBN tištěné verze 978-80-265-1046-8
ISBN e-knihy 978-80-265-1068-0 (1. zveřejnění, 2022) (ePDF)

www.bizbooks.cz
e-shop: www.albatrosmedia.cz
*Cena uvedená výrobcem představuje nezávaznou doporučenou spotřebitelskou
cenu.*

*Nakladateli se přes veškeré úsilí nepodařilo najít autory některých fotografií ani
jejich případné dědice. Pokud existují, necht' nakladatele laskavě kontaktují.*

OBSAH

Úvodem	4	Společnost a politika	127
Rok 1972 podle jiných kalendářů	7	Věda, technika	134
Kultura	29	Kosmonautika	140
Hudba	30	Jídlo	148
Film	66	Krimi	150
Literatura	84	Humor a vtipy	158
Divadlo	92	Doprava a cestování	165
Média, reklama	98	Cestování	166
Rozhlas a televize	104	Doprava	170
Móda	109	Sport	187
Architektura	119	Kalendárium	206
		Zdroje	232

PODĚKOVÁNÍ

O vznik této knížky se mimo jiné zasloužili Eva Zoubková, Jitka Procházková, Pavla Drlíková, David Smyčka, Karolína Čaňková a Miroslav Ježek. Za spolupráci děkuji Českému statistickému úřadu.

ÚVODEM

SILVESTR 1972

Když se podíváte na silvestrovský program, kde televize bilancuje celý rok nejen televizní zábavy, je vám najednou leccos jasné. Jsme v roce 1972, silvestr je ve vysílání Československé televize černobílý a uvádějí ho Josef Kobr (hlavní postava z ostravského seriálu Dispečer) a Oldo Hlaváček (moderátor soutěže Vtipnější vyhrává). Bez rekvizit, kulis, jen oni dva. Dialogy jsou úsměvné, trochu unavené, když si půjdete ohřát vodu na kafe, nic vám neuteče. Písničky a scénky: Vladimír Menšík v porodnici reklamuje dítě, protože chtěl syna, a ne holku. Skupina Františka Čecha zazpívá Parní stroj. Pak Karel Gott – ten nezklame, stejně jako duet Pilarové s Matuškou. Jaroslav Štercl jako prodavač a Stella Zázvorková coby zákaznice v cestovní kanceláři. Štercl nabízí Egypt, sfingy. Že umí swing? Ale kdepak. Zázvorková: Víte co, umím jen česky... Ale no jistě, všude dobře, na Lipně nejlíp, reaguje Štercl. Máte pravdu, bukněte mi to, protože nejlíp je u nás, končí zákaznice. Miluška Voborníková pěje: Když se mnou láska zamává, pak tuze zlý to bejvává. O její minisukni se pak dlouze hovoří. Jako by se ten humor jen ztěžka hledal. Asi to bylo pro tu dobu příznačné. Ale co, zvedaly se platy, rodilo se stále víc dětí, a když jste nezlobili esenbáky, tak vás nechali žít. Sice tak nějak prostředně a všechny stejně, ale co už s tím. Jeden pán z Budějovic vynalezl párek v rohlíku, byl zase dostavěn kousek dálnice a vyhráli jsme hokej nad Rusákama. Taky bylo uneseno letadlo na Západ, Američané byli dvakrát na Měsíci a nastartovala aféra Watergate. Teroristé šokovali svět zabitím patnácti sportovců. U nás byl komunistický režim snad přikovaný, říkalo se, že na věčné časy. Vymýšlely se, vtipy, lidé se smáli, aby si tu hořkou dobu trochu ulehčili. Všem, kteří se v roce 1972 narodili nebo na něj chtějí zavzpomínat či se o něm něco dozvědět, je věnována tato kniha. A pokud knihu chcete sami věnovat někomu blízkému, je tu pro vás následující strana.

Stránka pro tebe

n.f.
1972

ROK 1972 PODLE JINÝCH KALENDÁŘŮ

Gregoriánský kalendář	1972 (MCMLXXII)
Arménský kalendář	1421–1422
Etiopský kalendář	1964–1965
Bengálský kalendář	1378–1379
Berberský kalendář	2922
Buddhistický kalendář	2516
Byzantský kalendář	7480–7481
Čínský kalendář	15. 2. 1972 – 2. 2. 1973 Krysa
Francouzský revoluční kalendář	180–181
Hebrejský kalendář	5732–5733
Hindský kalendář	1893–1894
Íránský kalendář	1350–1351
Islámský kalendář	1392–1393*
Japonský kalendář	2632
Koptský kalendář	1688–1689
Korejský kalendář	4305
Perský kalendář	1350–1351
Thajský solární kalendář	2515

ROK KNIHY OČIMA CENZORA

Rok 1972 byl UNESCO (Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu) vyhlášen Mezinárodním rokem knihy. Generální konference organizace vyzvala všechny země světa, aby se připojily, každá podle svých zdrojů a potřeb, a přijaly slogan tohoto roku „Knihy pro všechny“. Projev generálního tajemníka UNESCO Reného Maheua některé naše noviny přetiskly, ale ne celý. Co se tedy čtenáři dozvědět neměli? Zahráli jsme si na cenzora, který tehdy kontroloval všechny publikované tiskoviny:

„Po tisíce let hrálo psané slovo a po staletí tištěné slovo zásadní roli při uchovávání a předávání znalostí. Bylo nejučinnějším spojencem člověka při formování jeho myšlenek a **při jeho dobývání svobody**. (*Cenzor – tohle tam nedávejte.*) I když určité kultury byly založeny na komunikaci slovem a gestem, dále již nemohou doufat, že v moderním světě přežijí nebo se skutečně vyvinou bez použití psaného slova.

S knihami dokázala lidská mysl poprvé ovládnout čas a poté prostor.

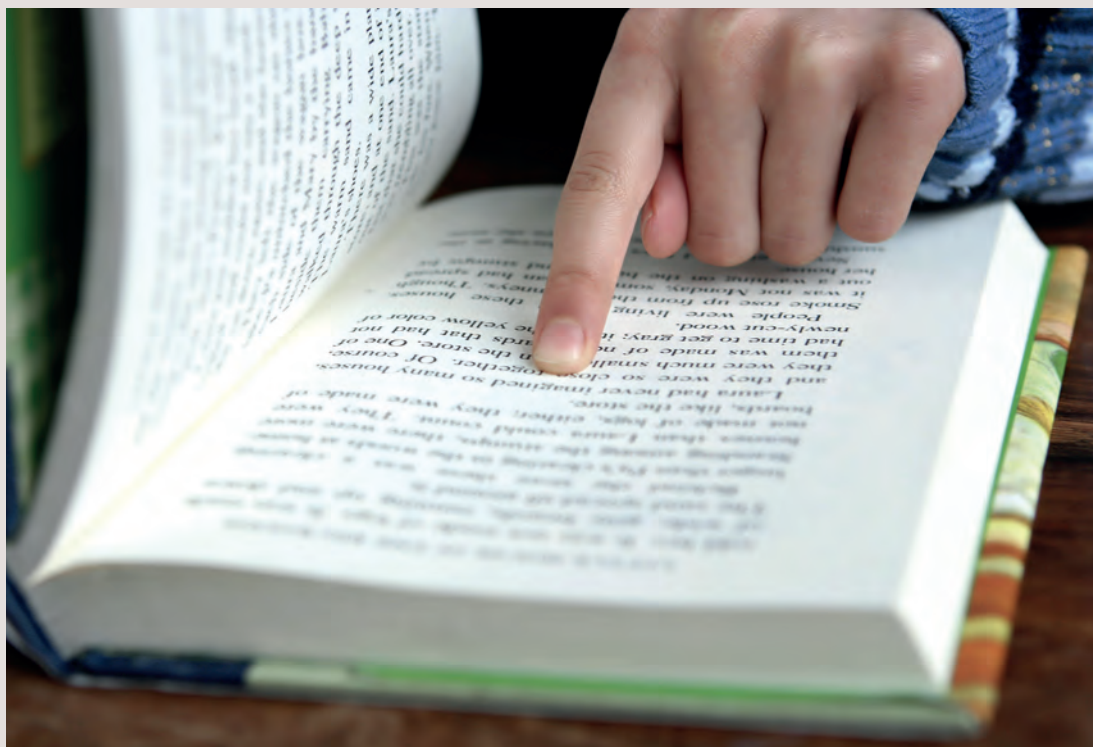
V uplynulém čtvrtstoletí jsme byli svědky vývoje knihy jako jednoho z prostředků masové komunikace a **nesmíme selhat v rozpoznání role a postavení knihy ve službě nového ducha komunity, kterou sdělovací prostředky umožnily**. (*Cenzor – buď upravit, nebo vyhodit.*)

V dnešním světě je obrovská potřeba čtení. Potřeba je tak velká, že u velké části světové populace lze hovořit o skutečném „knižním hladomoru“.

Přestože technická revoluce ve výrobě a distribuci knih umožnila uvést na trh stále se zvyšující počet relativně levných a kvalitních knih, **rozvojové země trpí nedostatkem knih, který se s nárůstem vzdělávacích příležitostí stává akutnějším**. (*Cenzor – upravit, aby si čtenář nemyslel, že když nedostane v knihkupectví Havla nebo Hrabala, patříme mezi rozvojové země.*)

Je stejně důležité, ne-li důležitější, aby kniha, bezkonkurenční nástroj pro určování moudrosti a znalostí člověka, podporovala individuální naplnění a společenský pokrok tím, že **dává všem lidem šanci ocenit to nejlepší, co lidská mysl nabízí po celém světě; a že slouží k lepšímu porozumění mezi národy jako nezbytný krok ke skutečnému a trvalému míru.** (*Cenzor – upravit, lidé nemohou mít přístup ke všemu, byť se to někde považuje za nejlepší, může to mít nekalý ideologický náboj a vést čtenáře k pochybám o socialistickém zřízení.*)

Nepřišel čas na úplné přehodnocení problémů s vydáváním, aby mohly být elektronické a audiovizuální techniky, které začínají knihám konkurovat a mít stále větší vliv, použity ve službách vydavatelského světa? **Knihu již nelze izolovat od ostatních hlavních informačních médií, měli bychom nyní znovu zkoumat její roli ve společnosti.** (*Cenzor – nechte, tomu nebude nikdo rozumět.*)

HUSÁKOVY DĚTI

Nevím, jestli je to znát
Možná by bylo lepší lhát
Jsem silnej ročník sedmdesát
Nemoh jsem si vybírat
Tak mi to přestaň vyčítat
Naříkat, co jsem za případ
Jsem silnej ročník sedmdesát
A možná, že jsem rád
Naši mi vždycky říkali
Jen nehas, co tě nepálí
Jakej pán, takovej krám
Naši mi vždycky říkali
Co můžeš, sleduj zpovzdálí
A nikdy nebojuj sám
Čas pádí, čas letí
Těžko ta léta vrátíš zpět
A tak i Husákovy děti
Dospěly do Kristových let
(Chinaski)

DĚTI TAŤKY GUSTÁVA

Populaci prvních pěti let ze sedmé dekády minulého století u nás se říká Husákovy děti. Jak je známo, děti se rodí, i když je válka a země v nesnázích, ale lepší podmínky jsou přece jenom tehdy, když rodiny žijí v relativním hmotném dostatku. Z nadějného konce 60. let zbyly jen duševní zvratky, lidé vyhození nebo přeloženi v zaměstnání, spousta emigrantů, skepse, beznaděje. Zase se mluvilo šeptem a udávalo, v tom jsme prostě skutečně dobří. Stáňa a Vláďa (jak se říkalo posměšně Komunistické straně Československa, která řídila doslova vše, i tu vládu) potřebovali situaci konsolidovat, normalizovat. Ovšem podle svých norem, občané museli poslouchat. A aby byli poslušní a nereptali, zvedly se platy, mladým naopak komunisté zvýhodnili půjčkami založení rodiny. Prostě si je koupili.

Jak to, že to fungovalo? A proč by nemělo? Kdo z nás je dobrodruh a furiant a dá se někde vyslychat a mlátit, aby se aspoň jeho děti už mohly mít dobře a nemusely mluvit tiše a s bázňí, že je někdo práskne? Většina z nás musí myslet na to, co se děje tady a teď, zvlášt když je polovina národa profízlovaná, a tudíž nevěrohodná.

MYSLÍME TO UPŘÍMNĚ!

Zcela jistě to s námi ti nahoře mysleli dobře a upřímně. Vždycky je tomu tak, jen za socialismu jsou ještě navíc omezeny svobody projevu, pohybu a nakonec i povolání či vzdělávání (to vše je jen pro vyvolené s červenou knížkou a výjimky). Po roce 1970 začínají být ženy na mateřské dovolené mnohem déle, až 3 roky, a zaměstnavatelé měli povinnost po ukončení

mateřské pracovníci umožnit nástup do stejné funkce za stejné peníze. To bylo fajn, stát vyšel vstříc požadavkům zaměstnaných matek, jenže populační boom byl tak velký, že se v některých oborech marně hledaly zástupy za rodičí a pečující ženy. V roce 1970 bylo na mateřské dovolené 109 295 žen, v roce 1974 již 240 311. A stát navíc musel stavět další jesle, školky i školy, aby se mohl nový socialistický dorost správně vzdělávat a vychovávat.

ČÍSLA, TABULKY, STATISTIKY, CENY

ÚČEL SVĚTÍ PROSTŘEDKY

Populační exploze je vítaná záležitost, ale než z dětí vyrostou daňoví poplatníci, ještě to bude chvílku trvat. Zatím se aspoň práceschopná a produktivní část národa nerozprchla do kapitalistické divočiny. Ale i tak musíte mít podobnou akci pořádně finančně vyfutrovanou. A peníze byly, protože stát si vedl

v době pražského jara, kdy se pomalu rušilo centrální plánování a podniky skutečně podnikaly, poměrně dobře.

K osvědčenému modelu plánování se samozřejmě opět přistoupilo, takže spoustu věcí bylo v plánu

vyrábět až v další pětiletce nebo třeba vůbec ne. Socialistický člověk také žádné západní hlouposti jako rádia, foťáky, gramofonové desky, kvalitní nábytek i textil a v neposlední řadě potraviny nepotřeboval (komunisté je ovšem ve svých bytech samozřejmě měli). Ale peníze byly, takže třeba pedagogické fakulty praskaly ve švech. Od těch dob se také „pajdák, peďák nebo pedál“ bral jako poslední výspa – kdo se nedostal vůbec nikam, mezi adepty učitelství se ztratil. A odtud patrně také pramení špatná pověst, kterou učitelé měli. Neprávem. Jako všude jinde byli i mezi nimi ti dobří, na které si studenti a žáci po letech rádi zavzpomínali.

CENY (DLE ČSÚ)

Potraviny

Chléb (kg)	2,60 Kčs
Rýže	5 Kčs
Brambory	0,70 Kčs
Olej	25,40 Kčs
Cukr	8 Kčs
Víno	17 Kčs
Rum	65 Kčs
Mléko (l)	1,90 Kčs
Vejce (kus)	1 Kčs
Máslo (kg)	40 Kčs
Pivo 10° (0,5 l)	1,70 Kčs
Hovězí zadní (kg)	29 Kčs
Elektřina (kWh)	0,70 Kčs

Elektro

Elektrický sporák	
tříplotnový	3 300 Kčs
Chladnička	2 380 Kčs
Pračka	1 580 Kčs

Televize	3 900 Kčs
Elektřina (kWh)	0,70 Kčs

Dopravní prostředky

Škoda 100	55 500 Kč
Trabant 601	38 000 Kč
Kolo pánské	690 Kčs
Benzín (1 l) normal	2,10 Kčs
Benzín (1 l) speciál	2,40 Kčs

Oblečení

Letní pánský	
plášť (Hubertus)	250 Kčs
Zimní dámský plášť	757 Kčs
Dámské šaty bavlněné	93 Kčs
Pánská košile dlouhý rukáv	60 Kčs
Silonky	10 Kčs
Pánské ponožky	6,80 Kčs
Pánské polobotky	170 Kčs
Dámské celoroční boty	176 Kčs
Chlapecké boty (na 10 roků)	50 Kčs

BYLO DRAHO, NEBO VLÁDLA LÁCE?

Občas je slyšet, že za socialismu bylo lépe, třeba bydlení a jídlo stály méně. A míň se utrácelo za spotřebiče. Kdo se zmohl na auto, neohlížel se po novém a jezdil v něm i desítky let, televizi, pračku, lednici ani vysavač jste neměnili každé čtyři roky, řekl Martin Franc z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR pro idnes.cz.

Statistik dokáže úplná kouzla, je pak důležité, pro koho vlastně svou magii provozuje, kdo mu za ni platí. Když do spotřebního koše dáte věci, které jsou dnes běžné a celkem

laciné, ty před rokem 1989 vám přijdou jako velice drahé, protože byly považovány za luxusní. A může to být i naopak. Pokud si zvolíte potraviny v té nejzákladnější kvalitě a připočtete k nim například ceny bydlení, vyjde vám, že životní náklady byly dříve výrazně nižší. Statistika cen navíc nebere v potaz, nakolik byly zboží či služby reálně dostupné.

A jak vznikaly ceny? Ceny v maloobchodu se určovaly bez ohledu na ceny velkoobchodní. Nejdůležitějším faktorem ceny byla obrátová daň, která se v případě základního zboží, jako byly potraviny, pohybovala v záporných číslech. To znamená, že je dotoval stát. Trvale se pod náklady prodávalo třeba mléko. Na druhé straně daň mohla dosáhnout i několika tisíc procent, což platilo u zboží zejména ze Západu, které se považovalo za luxusní a bylo drahé. Ceny se určovaly centrálně a rozhodovalo o nich nejužší vedení komunistické strany. Drahý byl ale například textil. Také proto, že se suroviny vozily ze Západu, ale opravdu velké zlevnění u nás (ovšem i na Západě) nastalo po uvolnění dovozů z Asie. Lidé většinou disponovali daleko menším šatníkem, šaty se také opravovaly, látaly, nic se nevyhazovalo.

Zboží

Hnědé uhlí (100 kg)	17,20 Kčs
Černé uhlí (100 kg)	26,20 Kčs
Cigareta Memfis (20 ks)	8 Kčs
Cigareta Partyzánka (10 ks)	1,60 Kčs
Mýdlo jádrové (1 kg)	8,40 Kčs
Mýdlo toaletní (1 kg)	25 Kčs

Služby

Nájemné za byt (2 pokoje a kuchyň s topením)	238 Kčs
---	---------

Nájemné za byt (2 pokoje a kuchyň bez topení)	106 Kčs
Kino klasický formát	4 Kčs
Kino širokoúhlá projekce	6 Kčs

Jízdné:

osobní vlak (100 km)	14 Kčs
rychlík (300 km)	58,80 Kčs
autobus (10 km)	3 Kč
MHD	1 Kčs
Střihání vlasů	5 Kčs

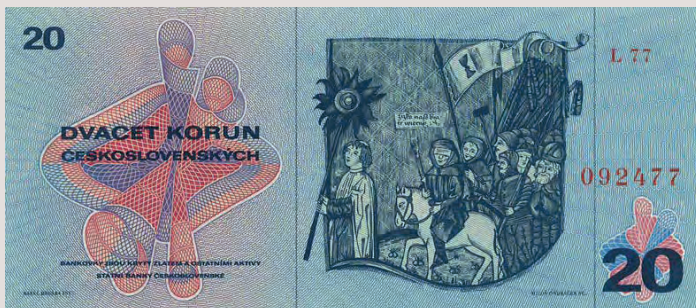
MZDY

Ti nahoře dostali víc

V roce 1970 stát vydal na mzdy 226 miliard korun a pak se každý rok platy zvyšovaly, v roce 1975 to stálo téměř 300 miliard. Zaměstnanci byli rozděleni do 17 pracovních tříd. Mzda se měla zvyšovat pracovníkům v nejnižších třídách, ale skutečnost byla jiná. První pracovní třídě byla mzda navýšena o 15,9 %, deváté o 20,2 % a patnácté o 19,1 %.

Vedoucí pracovišť a ředitelé, což už měli být prověřeni kádři a z 99 procent komunisté, tedy dostali mnohem více než obyčejní dělníci.

V průměru vzrostly mzdy z 1 481 Kčs v roce 1965 na 2 153 Kčs v roce 1972, přičemž jenom mezi lety 1970 až 1973 rostly přibližně o 130 Kčs ročně.

Symbol normalizace

Gustáv Husák se narodil jako Augustin ve slovenské Dúbravce. Vždy inklinoval ke komunismu a málem ho to stálo život. Vystudovaný právník byl v 50. letech obviněn z buržoazního nacionalismu, byl zbaven všech funkcí a odsouzen za velezradu na doživotí. Osvobozen byl až v amnestii Antonína Novotného v roce 1960 a v dubnu 1968 už byl opět na výsluní jako místopředseda československé vlády. Invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 byla pro Husáka životní šance. Když okupační vojska internovala čelní představitele ČSSR a KSČ v Moskvě, Husák se stal členem oficiální československé delegace pod vedením prezidenta Ludvíka Svobody, která vyjednávala další osud země. Husákova výřečnost a ráznost asi přesvědčily nejvyššího představitele SSSR Leonida Brežněva, že právě Husák by měl řídit stranu, protože pozice Alexandera Dubčeka se zdála být neudržitelnou.

V dubnu 1969 ho Husák skutečně ve funkci prvního tajemníka KSČ nahradil, v květnu 1971 byl formálně jmenován generálním tajemníkem KSČ a zůstal jím až do prosince 1987. Husák se stal jedním z nejmocnějších lidí a symbolem politické normalizace 70. let ve všech oblastech politiky, kultury a hospodářství.

Gustáv Husák v televizním studiu

MZDY (DLE ČSÚ)

Průměrná mzda byla	2 090 Kč
Zemědělství	1 890 Kč
Stavebnictví	2 306 Kč
Nákladní doprava	2 364 Kč
Obchod	1 700 Kč
Věda, výzkum, vývoj	2 345 Kč
Bytové hospodářství	1 296 Kč

Školství	1 896 Kč
Kultura	1 405 Kč
Zdravotnictví	2 115 Kč
Soudnictví	2 033 Kč

DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

	Česko	Celá ČSSR
Sřední stav obyvatelstva	9 868 379	14 481 304
Sňatky	95 337	106 221
Rozvody	22 392	15 291
Narození	164 744	216 940
– mimo manželství	8 125	
Úmrtí	119 205	125 304
Přistěhovalí	13 743	
Vystěhovalí	10 859	

NEJOBLÍBENĚJŠÍ ŽENSKÁ JMÉNA

Jana	5 439
Lenka	3 884
Martina	3 522
Hana	2 509
Eva	2 235
Monika	2 234
Petra	2 169
Jitka	1 934
Marcela	1 869
Kateřina	1 703

NEJČASTĚJŠÍ PŘÍJMENÍ

1. Novák	523
2. Nováková	521
3. Novotný	405
4. Svoboda	382
5. Dvořák	362
6. Svobodová	358
7. Novotná	337
8. Dvořáková	314
9. Černý	286
10. Černá	254

NEJOBLÍBENĚJŠÍ CHLAPECKÁ JMÉNA

Petr	7 064
Martin	5 329
Pavel	5 218
Jiří	5 126
Jan	3 472
Tomáš	2 989
Roman	2 762
Jaroslav	2 535
Josef	2 440
Radek	2 368

SOCIALISMUS ANEB KDE NIC NENÍ...

„Koukej, ty fotíš, mám ve skladu jednu minoltu, parádní kousek, vůbec jsem to neposlal do kšeftu. Chtěl bys to?“ ptal se Ferda Lojzy při setkání spolužáků, když už měli alkoholicky splněno. Ferda byl vedoucí velkoobchodu, kam občas přišlo i západní zboží. Posloužilo buď jako výměnný obchod, třeba za nedostatkový cement nebo vápno, anebo měl pan šéf prostě hezkou lidskou chvíli. Minolta stála šestnáct stovek, skoro jednu výplatu, ale kdo by si ji nekoupil, takže si pláclí a vedoucí ještě dostal láhev gruziňáku za to, že se ke spolužákovi zachoval tak „kulturně“. Základní věci v obchodech byly, ale výběr byl velmi malý, nebo žádný.

Jeden druh chleba, dva druhy jogurtů, několik čokolád. Ale třeba mandarinky, náhradní součástky aut, jiný než unifikovaný nábytek, pravá svíčková nebo hi-fi gramofon? Kdepak. Příští týden, za měsíc, vůbec nám to nechodí, krčili rameny prodavači. A například kiwi, mango či avokádo tehdejší děti neznaly vůbec. A tak lidé spořili a neutráceli. Neměli za co.

CO NEBYLO, TO SE PAŠOVALO

Barvení vlasů nebyla v sedmdesátých letech jednoduchá záležitost. Barvy české výroby v lahvičkách byly agresivní a nekvalitní. Míchaly jsme je různě do sebe, abychom dosáhly kýženého výsledku. Bez zápisků v bloku se to neobešlo.

No a některé věci se načerno vozily ze Západu, protože u nás prostě nebyly k dostání. Nůžky, ale hlavně barvy se určitě pašovaly. Kolem roku 1968, když se na chvíli režim uvolnil, to někdo přivezl legálně, pak už se to vozilo na dně kufru.

Pracovala jsem jako kadeřnice v malém městě, sem se zahraniční produkty a pomůcky nedostaly vůbec, možná v nějakém pražském podniku nebo třeba na velkých kadeřnických soutěžích dobré pomůcky byly.

Po roce 1972 ale spadla klec i v Praze.

(ze vzpomínek Pavly Adámkové)

Pod pultem

Vznikal podpultový prodej se zbožím vyhrazeným privilegovaným zákazníkům. Kdo měl k dispozici služby anebo zboží, ať už to byli řezník, zelinář, vedoucí mototechny, nebo šéf instalatérů, měl výhodu nad tím, kdo je momentálně potřeboval.

Komunisté to přehlíželi a nezasahovali, protože tento systém sami často využívali. Na počátku 80. let popsal hudebník Ivan Mládek v písni Zkratky, jak v socialismu mezi lidmi fungoval barterový systém „něco za něco“.

